

KUZHEY AFRİKA'DA 2021 SEÇİMLERİ VE OLASI SENARYOLAR

DR. VOLKAN İPEK

Öğretim Üyesi YEDİTEPE ÜNİ.

“

Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerden Fas, Cezayir ve Libya 2021 yılının ikinci yarısında seçimlere hazırlanıyor. Arap Baharı'nın “bahar temizliklerinden” biri olarak değerlendirilen ve bu sürecin etkilerinin kontrol altına alınması gibi yorumları ön plana çıktığı bu seçimlerden sonra her ne kadar ciddi bir lider değişikliği beklenmese de 2011 yılıyla göreve gelen bazı bürokratların ve kurumların revizyona uğraması kaçınılmaz görünmektedir.

”

2021 yılının ilk yarısını geride bıraktığımız bugünlerde Kuzey Afrika'da seçimler aracılığıyla “bahar” temizliği yapıldığı şeklinde yorumlar mevcuttur. 2011 yılında başlayan ve etkileri kendisinden çok Sahraaltı Afrika'da hissedilmiş Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerden Fas,

Cezayir ve Libya 2021 yılının ikinci yarısında seçimlere hazırlanıyor. Arap Baharı'nın “bahar temizliklerinden” biri olarak değerlendirilen ve bu sürecin etkilerinin kontrol altına alınması gibi yorumları ön plana çıktığı bu seçimlerden sonra her ne kadar ciddi bir lider değişikliği beklenmese de 2011 yılıyla

göreve gelen bazı bürokratların ve kurumların revizyona uğraması kaçınılmaz görünmektedir.

FAS'TA 2021 SEÇİMLERİ

Sadece Arap nüfusu değil Berberleri de barındırdığı için Araplığı tartışılan Arap Baharı furcasını Libya'nın, Tunus'un ve Mısır'ın



aksine oldukça az şiddet olayıyla atlatılan Fas'ta 2021 seçimlerinin en iddialı partisi yine Adalet ve Kalkınma olarak görünüyor. Afrika'da E-swatini ile birlikte meşruiyetle yönetilen iki ülkeden biri olan Fas'ta Kral 6.Muhammed ise 2021 seçimlerine, krallığının 21. yılı içinde girmeye hazırlanıyor. 2011'de ilan ettiği köklü anayasa reformlarından sonra üçüncü kez sandık başına gidecek Fas halkıysa ülkedeki siyasi ve ekonomik durumdan pek mutlu gözüküyor. Özellikle 2016 ve 2017 yıllarında hükümeti eleştiren Hirak Rif hareketiyle karşılaşmış olan Krallık (Makhzen) o yıllardan beri medyaya sıkı denetim uyguluyor. The Economist'in iddiasına göre, 2019 yılından beri üç gazeteci hapishane

nede bulunuyor. 2011 yılına kadar Kuzey Afrika'nın en özgür basınına sahip Fas'ta bugünlerde TelQuel ve Lakome gibi bağımsız gazeteler ciddi baskılarla karşılaşıyor.

“
2021 yılının Eylül ayında yapılması gereken Temsilciler Meclisi Seçimleri ve genel seçimler, şu anda toplam 12 siyasi partinin bulunduğu Fas Meclisinde önemli bir bahar temizliği yapacak gibi duruyor.
”

Bunların yanında Makhzen'in seçimden sonraki yeni dönemde çözmesi gereken başka sorunları da bulunuyor. 2020 yılının Kasım

ayında Batı Sahra'nın baş aktörlerinden Polisario'nun Fas ile 29 yıllık ateşkes anlaşmasını bitirdiğini duyurmasıyla Güney Fas'ta yaşayan halkın huzursuz olmaya başlaması, aynı yılın aralık ayında Fas'ın İsrail ile normalleşme anlaşmasını imzalamasıyla ülkede giderek güçlenen İslamcı oluşumların Kral'a büyük tepki göstermesi, Kovid-19 ile mücadelede aşılamanın beklenenden yavaş ilerlemesi hem 6.Muhammed'i hem de Başbakan Saadedin Othmani'yi zorluyor. Aynı zamanda Fas için artık kronik hâle gelen işsizlik anomalisinin son üç yılda ciddi şekilde artıp %42'ye ulaşması, ülkenin 2021 yılındaki büyüme oranının %4,2 ile beklenenden az olması da 2021 seçimlerinin ekonomik beklentilerini oldukça yükseltiyor. 2019 yılında BBC'nin yaptığı bir habere göre ülkedeki nüfusun yarısının göç etmek istediği Fas'ta İçişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre 2021 yılının Eylül ayında yapılması gereken Temsilciler Meclisi Seçimleri ve genel seçimler, şu anda toplam 12 siyasi partinin bulunduğu Fas Meclisinde önemli bir bahar temizliği yapacak gibi duruyor. 2011 yılından sonra çok daha demokratik bir Fas sözü veren Kral 6.Muhammed için 2021 seçimleri kazanılması gereken yeni bir sınav niteliğinde gözüküyor.

CEZAYİR'DE 2021 SEÇİMLERİ

Sadece Arapları değil aynı zamanda Kabylleri de barındırdığı için Araplığı tartışılan, Arap Baharı'nı Fas gibi çok az şiddet olayıyla atlatan Cezayir, bahar temizliğini en erken yapan Kuzey Afrika ülkesi konumunda görülüyor.





“

Abdülmeçid Tebbun bağımsız aday olarak girdiği seçimlerle devlet üzerindeki Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (NLF) etkisini kırmışa benziyordu. Ne var ki 12 Haziran'da yapılan parlamento seçimlerini Ulusal Kurtuluş Cephesi adayı olarak kazanan Abou el-Fadhel Baadji kendisinden önceki Başbakan Abdelaziz Djerad'ın da üyesi olduğu Ulusal Kurtuluş Cephesi etkisini devlet üzerinden yeniden göstermeye hazırlanmaktadır.

”

2011'den önce Kuzey Afrika'da iç savaş geçiren tek ülke olan Cezayir'de, Abdülaziz Buteflika'nın 1999-2019 yılları arasındaki cumhurbaşkanlığından sonra gidilen

2019 cumhurbaşkanlığı seçimini kazanan Abdülmeçid Tebbun bağımsız aday olarak girdiği seçimlerle devlet üzerindeki Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (NLF) etkisini kırmışa benziyordu. Ne var ki 12 Haziran'da yapılan parlamento seçimlerini Ulusal Kurtuluş Cephesi adayı olarak kazanan Abou el-Fadhel Baadji kendisinden önceki Başbakan Abdelaziz Djerad'ın da üyesi olduğu Ulusal Kurtuluş Cephesi etkisini devlet üzerinden yeniden göstermeye hazırlanmaktadır. Özellikle Buteflika döneminde le pouvoir olarak bilinen bu etki, Cezayir'in yeni döneminde giderek artacak gibi duruyor. Bununla birlikte Cezayir devletini bekleyen önemli sorunlar bulunuyor. Bunların ilki 2016'dan beri yasaklanan otomobil ithalatı olarak sıralanıyor. Cezayir'in otomobil üretmediği düşünüldüğünde halkın yabancı bir ülkeden otomobil alması şu

an için olanaklı değil. 2020 yılında %5,5'lik bir küçülme yaşanan ülkede böyle bir yasağın döviz ülke içinde tutacağı ve dolayısıyla devalüasyona neden olmayacağı öngörülüyor.

Döviz girdilerinin %90'dan fazlasının petrolden ve doğal gazdan geldiği Cezayir'de, bunun %28'i ithalata gidince ve dolayısıyla ülkedeki döviz rezervi 2014 yılındaki 200 milyar dolarlık dereceden 2020 yılında 50 milyar dolara inince devlet şu anda geniş kapsamlı bir ithalat yasağı uyguluyor. Geçen yıl Sanayi Bakanı Ferhat Ait Ali'nin, "Yabancı otomobil önceliğimiz değil" açıklamasından sonra tıpkı Fas'ın Renault motoru üretip Avrupa'ya gönderdiği gibi Cezayir'in de yeni dönemde böyle bir girişimde bulunması bekleniyor. Bunun yanında, dünyada gençleşen liderlerin yanında Cezayir'in hâlâ çok yaşlı liderler tarafından yö-

netilmesi halkın canını sıkıyor. Ülkenin kuzeyindeki şehirlerle güneyindeki şehirleri arasındaki iletişimin eksik olması, güneydeki şehirlere yapılan yatırımların ve altyapı projelerinin azlığı, Kovid-19 ile mücadelede lojistik eksikliği ise yeni dönemde çözülmesi gereken başlıca sorunlar olarak duruyor. Aynı zamanda Fas'ta etkili olan Hirak hareketinin Cezayir'de de etki sahibi olması ve 2019 yılından bugüne yapılan sokak protestolarının bir türlü tam olarak durdurulamaması ayrı bir sorun oluşturuyor. 15 partinin bulunduğu Cezayir Meclisi bahar temizliğini Fas'tan ve Libya'da önce yapmış da olsa bunun etkili olması için çok çalışması gerektiğini bilmesi gibi görünüyor.



Son yapılan Berlin Konferansı sonrasında Libya'daki ilgili taraflar her ne kadar seçimlerin yapılması ve kararların tanınması açısından belirli bir mutabakat sergilese de sahadaki belirsizlikler aralık ayından yapılması planlanan Libya seçimleri için hâlen önemli sorunları barındırmaktadır.



LİBYA'DA 2021 SEÇİMLERİ

Arap Baharı'nda yaşananlar göz önüne alındığında, Fas'a ve Cezayir'e göre bahar temizliği yerine baharın kendisi gibi adlandırılacak olan Aralık 2021 seçimleri Libya'daki iç savaşın de facto olarak kontrol altına alınması adına büyük önem taşımaktadır. 2011 yılından beri süren iç savaşın yıkıcılığının



aralık ayındaki seçimlerle son erebilecek olması, Kuzey Afrika'da dikkatlerin Fas'tan ve Cezayir'den çok Libya'ya çevrilmesine neden oluyor. Önce 2018, daha sonra da 2019 yılına ertelenen Libya genel seçimleri uzun bir zaman sonra Libya cumhurbaşkanını ve meclisini belirleyecek olmanın gururunu taşıyor. Libya'nın meşru hükümeti olan Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin Başkanı Fayiz el-Serrac'ın, meşru Libya hükümetine karşı bir dönem savaş açan General Halife Hafter kontrolündeki Libya Ulusal Ordusu'nun, Tobruk'taki Temsilciler Meclisi Başkanı Akila Salih İsa'nın ve Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Halid el-Mişri'nin onay vererek Libya Ulusal Konferansı çatısı altında kararlaştırdıkları 2018 seçimleri daha sonra Halife Hafter'in Trablus'u 2019 yılında işgal etme girişimiyle ertelenmişti. 2019 yılının Mart ve Nisan aylarında belediye seçimlerinin yapıldığı Libya'da o yıldan sonra bir türlü istikrarlı ve güvenli bir demokrasi ortamı yaratılamamış ve seçimlerin 2021 yılına ertelenmesi

kaçınılmaz olmuştu. Bu süreçte özellikle Almanya'nın ve Türkiye'nin Libya'daki iç savaşın bitmesi yönünde attığı adımlar, her ne kadar bu ülkeler farklı tarafları tutarsalar da belli bir dereceye kadar güven ortamını sağlamıştı. Son yapılan Berlin Konferansı sonrasında Libya'daki ilgili taraflar her ne kadar seçimlerin yapılması ve kararların tanınması açısından belirli bir mutabakat sergilese de sahadaki belirsizlikler aralık ayından yapılması planlanan Libya seçimleri için hâlen önemli sorunları barındırmaktadır. Sonuç olarak, Arap Baharı'nı farklı koşullarla geçiren Fas, Cezayir ve Libya için 2021 seçimleri bazıları açısından "bahar temizliği" olarak görülebilir. Üç ülke de uzun zamandır uğraştığı sorunları bu seçimlerle çözmek adına 2021 seçimlerine büyük önem vermektedir. Bürokratların ve kurumların değişip yenileneceği Kuzey Afrika'daki 2021 seçimleri bu yıl seçimlerin beklenmediği Mısır'ı ve Tunus'u da etkileyecek güce sahiptir. ■